

TRACKS4CRAFTS PROJESİ: EL SANATLARININ GELECEĞE AKTARIMI

Tracks4Crafts: The Transmission of Crafts for the Future

Doç. Dr. Ahmet Erman ARAL*

Tracks4Crafts el sanatlarının sürekliliğini ve sürdürülebilirliğini teşvik etmeyi amaçlayan bir araştırma projesidir.¹ Belçika'daki Anvers Üniversitesinin koordinatörlüğünde 2027 yılına kadar devam edecek ve Avrupa Birliği Horizon Europe (Ufuk Avrupa Programı) kapsamında desteklenen proje Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsviçre, İtalya, İzlanda, Letonya, Romanya ve Yunanistan'dan aralarında üniversite, sivil toplum kuruluşu, açık hava müzesi, beceri geliştirme odaklı iş ağı, araştırma kuruluşu ve özel şirketlerin (3 boyutlu yazıcı üretimi) bulunduğu on beş ortaklı bir yapı tarafından yürütülmektedir. Ayrıca Belçika, Hollanda ve Türkiye'den (Ahmet Erman Aral) birer kişi, Danışma Kurulu Üyesi olarak kendi uzmanlıkları çerçevesinde yayın stratejisi geliştirme, pilot uygulamaların takibi ve politika belgelerinin üretimi konusunda koordinatör üniversiteye destek olmaktadır.

Tracks4Crafts projesinin temel amacı, gelecek odaklı bir miras koruma yaklaşımı içinde geleneksel el sanatlarının ekonomik ve toplumsal değerini güçlendirme doğrultusunda bu alandaki bilginin aktarımının geliştirilmesi ve dönüştürülmesidir. Eski el sanatları tekniklerinin ileri teknolojiyle birleştirilmesi, kültürel malların yanı sıra ekolojik sürdürülebilirliği (yeniden kullanım ve yenilenebilir hammadde kullanımı) ve iş gücü piyasasında kapsayıcılığı teşvik eden yeni ve yüksek kaliteli ürün ve hizmetlerin korunması, yeniden işlev kazanması ve dağıtımı için yeni boyut ve fırsatlar sunmaktadır.

Proje, adından anlaşılacağı üzere dört ana hat üzerinden ilerlemektedir. Bunlardan ilki eğitim ve öğrenme odaklıdır (Tracks4Training). Buradaki temel bakış, öğrenme süreçlerinin ve (yüksek teknoloji içerenerler de dâhil olmak üzere) fiziksel mekânlardaki çıkarıklık biçimlerinin dönüştürülmesiyle ilgilidir. İkinci boyut, geleneksel el sanatları bilgisinin aktarımını zenginleştiren ve dönüştüren yeni dijital teknolojilerin geliştirilmesiyle bağlantılıdır (Tracks4Tech). Projenin üçüncü kulvarı ise üretilen geleneksel el sanatları bilgisinin piyasa değerinin saptanmasını sağlayan araç ve vasıtaların üretilmesi (iş modellemesi, sertifikasyon, mülkiyetin korunması) ile ilgilidir (Tracks4Markets). Dördüncü ana hat ise geleneksel el sanatları bilgisinin toplumsal ve ekonomik değerini artıran ve yayan ağların oluşturulması, el sanatlarının ekosistem içindeki potansiyelinin desteklenmesidir (EUnite4Tracks). Tracks4Crafts; “proje yönetimi”, “mevcut uygulamaların analizi”, “deneme platformu”, “teknoloji denemesi”, “deneme analizi”, “araştırma sonuçlarının bilgi aktarımını destekleyecek araçlara nakledilmesi” ve “proje deneyiminin hedef kitleye iletilmesi ve kullanıma sunulması” olmak üzere yedi iş paketinden oluşmaktadır.

Hedeflerin kısa, orta ve uzun vadeye yayıldığı projede bilgi ve beceri aktarımının mekânı, amacı ve mekânların geleceği gibi konular aynı el sanatı içinde geleneksel çerçevede iş yerinde teke tek ilerleyen usta çırak ilişkisi kapsamında incelendiği gibi, bu ilişkinin belirli alanlara ilgi duyan kişilerin toplanıp somut objeler üzerinde yaratıcı biçimde çalıştıkları açık ortamlarda (makerspace) ve tasarım ve ürün geliştirme imkânı sağlayan ufak çaplı yüksek teknolojiye sahip atölyelerde (fablab) nasıl dönüştürülebileceği gibi hususlar da pilot uygulamalar aracılığıyla araştırılmaktadır. Ayrıca, insanlar

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, Ankara/Türkiye, ahmet.aral@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0713-8649.

arası ilişkiye ek olarak el sanatlarında insan-makine, insan-mekân ilişkisi de bu çerçevede incelenmektedir. Farklı el sanatlarındaki bilgi ve becerilerin sanatlar arası aktarımı, geleneksel sayılmayan el sanatlarındaki durumun irdelenmesi ve geniş anlamda el sanatlarının yaratıcı ekonomiyle bağlantısı da projenin inceleme alanındadır.

Sekiz ülkede tekstil, ahşap, dikiş, dijital imalat, seramik, kuyumculuk, ipek dokuma ve 3D yazıcıyla metal malzemelerin kaynaklanmasına dayalı hibrit el sanatı gibi alanlarda farklı malzeme, araç, ortam ve tekniklere hitap eden pilot uygulamalarla, el sanatlarının yanı sıra ona karakterini veren bilgi ve becerilerin kuşaktan kuşağa aktarımına yardımcı alet, vasıta ve formatlar test edilmektedir. Somut olmayan kültürel mirasın bir alanı olarak el sanatları geleneği rekabet, yenilik, sürdürülebilir kalkınma ve yaşam kalitesinin artırılmasına yardımcı bir kaynaktır. Bununla birlikte, bu alandaki bilginin aktarım ve kullanımını güçlendirmek için gereken alet, vasıta ve formatlar dünyanın geldiği güncel noktada sürece ayak uyduramamakta ve bu nedenle, el sanatlarının potansiyeli sekteye uğramaktadır. Dolayısıyla el sanatları geleneğinin bu çerçevede araştırılması geçmiş, günümüz ve geleceğe ilişkin anlayışımızı çeşitlendiren bir bilgi, gelenek ve imkânlar dünyasını ortaya çıkarırken Türkiye’de el sanatları geleneğine yönelik algı, araştırma ve uygulamaların çerçevesini yeniden düşünme fırsatı da sunmaktadır.

NOTLAR

1. Projeye ilgili detaylı bilgi için bkz. <https://tracks4crafts.eu>